

پایگاهی که اسلام را جهانی کرد

محمدرضا فیضی

گزارش روز

مسجد مهم ترین نهاد جامعه اسلامی به شمار می آید. مسجد و توجه به جایگاه آن از موضوع های مهمی است که در حکومت اسلامی باید به آن جدی پرداخته شود. وقتی در اصل ساختار مسجد دقت می کنیم، می توانیم بگوییم دومین معجزه پیامبر اسلام^(ص) در جریان بعثت است. کارکردهایی که مسجد در عصر پیامبر اکرم^(ص) داشته،متنوع بوده است، اما همه آن ها در دو کارکرد اصلی تربیتی وهدایتی خلاصه می شوند. اگر بخواهیم بنانگاهی جهانی (چون اسلام دین کاملی است و آمده است تا همه جهانیان را به عنوان آخرین دین در مسیر هدایت وسعدات واقعی قرار بدهد) به مسجد بنگریم، درمی یابیم این پایگاه و کانون توحیدی می تواند در جهانی سازی اسلام نقش آفرین باشد. یعنی اگر بخواهیم با نگاه تمدنی و جهانی سازی اسلام به موضوع نگاه کنیم، باید بدون شک به ساختار مسجد توجه کنیم. در گزارش پیش رو کارکرد اجتماعی مسجد را از نگاه صاحب نظران می خوانیم.

مسجدداری بانگرش تمدنی

خواهد شد که در نتیجه، این افراد ساز و کارهای بهبود زندگی مردم و مسلمانان را مبتنی بر گزاره های دینی و بر اساس نگرش تمدنی، طراحی می کنند. به این ترتیب گفتمان، برنامه ها و فعالیت های میدانی خود را با نگاهی مناسب تر برنامه ریزی می کنند، به گونه ای که خدمت رسانی به همه افراد جامعه حتی افرادی که قربایت کمتری با مساجد دارند، صورت می گیرد. پس به عبارتی فاصله میان جامعه و مسجد کاهش می یابد. اگر مسئولان و متولیان مساجد تدابیری ببندیشند که مساجد مشهد نیز با رعایت برخی ملاحظات و اقتضات لازم، محل رفت و آمد زائران مختلفی باشد که به مشهد سفر می کنند، در پی آن، گفت و گویی میان زائران مختلف با فرهنگ های گوناگون و رویکردها و نگاه های متنوع شکل می گیرد و نزدیکی میان افراد را به همراه خواهد داشت و در پی آن، بخشی از نگاه تمدنی مساجد نیز محقق می شود.

مسجد باید دانشگاه باشد

شدند. وقتی مساجد به مدارس تبدیل شدند، کار درست می شود. در ایران نزدیک به ۱۰۰ هزار مسجد داریم. کافی است یک درصد از این تعداد، یعنی هزار مسجد، کانون انسان سازی شوند. خیلی غوغا به پا می شود. حالا اگر ۵۰ درصدش بشود، اگر ۹۰ درصدش ... و همین موضوع عامل تحول در هر جای جهان می شود. بالاخره کشورها با هم ارتباط دارند. خیلی از زائران امام رضا^(ع) وقتی به کشورشان برمی گردند، به فکر می افتند از مسجد چنین استفاده ای ببرند. چرا باید مساجد پایگاهی باشند که بیست دقیقه برای اقامه نماز باز شود و تمام؟ مسجد باید محل اقامه نماز باشد. نه فقط نماز خواندن. قرآن از مسجد به عنوان خانه مردم یاد می کند. مسجد باید به این نقطه برسد و این معرفی باید چشم انداز تغییر و تحول اساسی در وضع کنونی مساجد باشد. برنامه های ما هم برای این است که به اندازه توانمان جنبه مردمی بودن مسجد را تقویت کنیم. مسجد همه نیازمندی های جسم و جان انسان اعم از اجتماعی، سیاسی و اقتصادی را فارغ از اینکه مسلمان باشد یا نامسلمان، مدیریت می کند. از این روست که اولیای مسجد باید خودشان را در برابر ماوقع در جامعه مسئول بدانند. پیش بینی و پیشگیری کنند. این سرلوحه حرکت مسجد صنعتگران و براساس برداشت هایی است که از قرآن، روایات معصومان و همچنین توصیه های رهبر معظم انقلاب در باب مسجد تراز اسلام (گردهمایی اقامه نماز در سال ۱۳۸۹) داریم.

مسجد و کارکردهای آن

به آن مؤثر است؟ چه ثواب و پاداشی در نشستن و عبادت در مسجد برای مؤمنان در نظر گرفته شده است؟ جواب این پرسش ها را در ضمن چند روایت از امامان معصوم^(ع) بیان می کنیم. امام صادق^(ع) در حدیثی می فرماید: کسی که به سوی مسجد گام برمی دارد، بر هیچ خشک وتری پانمی گذارد، مگر اینکه از زمین اول تا هفتم برای او تسبیح می کنند. در حدیثی از امام علی^(ع) از مسجد این ابعاد رنگارنگ را از دست داده اند و باید با توجه به نقش حیاتی مسجد، به دنبال بازیابی و بازسازی این ابعاد بود. در واقع باز بازیابی این نقش های بی بدیل است که می تواند شهر اسلامی را به رنگ اصلی خود برگرداند، انسجام و زیبایی های ظاهری و معنوی آن را به رخ دیگران بکشد و در همه جای دنیا به الگو تبدیل شود. برای رسیدن به این نکته که نقش مسجد در رسیدن شهر دینی به جایگاه اصلی خود و جهانی شدن و الگو شدن آن چیست، باید با دقت بیشتری مطالعه کرد. توجه به جایگاهی که مسجد در اسلام به عنوان مقدس ترین مکان دارد، پرسش هایی را در ذهن ایجاد می کند، اینکه آیا خود مسجد تأثیری معنوی بر روح انسان دارد؟ آیا رفت و آمد

گزارش مذهبی

مسجد مهم ترین و کانونی ترین مکانی است که به جامعه اسلامی رنگ و حیات بخشیده است. مساجد از صدر اسلام تاکنون ابعاد مختلفی داشته و نقش های گوناگونی مانند آشنایی ها، کمک رسانی، حل اختلافات اجتماعی و نزاع ها ایفا کرده اند. اکنون بعضی مساجد مشهد این ابعاد رنگارنگ را از دست داده اند و باید با توجه به نقش حیاتی مسجد، به دنبال بازیابی و بازسازی این ابعاد بود. در واقع باز بازیابی این نقش های بی بدیل است که می تواند شهر اسلامی را به رنگ اصلی خود برگرداند، انسجام و زیبایی های ظاهری و معنوی آن را به رخ دیگران بکشد و در همه جای دنیا به الگو تبدیل شود. برای رسیدن به این نکته که نقش مسجد در رسیدن شهر دینی به جایگاه اصلی خود و جهانی شدن و الگو شدن آن چیست، باید با دقت بیشتری مطالعه کرد. توجه به جایگاهی که مسجد در اسلام به عنوان مقدس ترین مکان دارد، پرسش هایی را در ذهن ایجاد می کند، اینکه آیا خود مسجد تأثیری معنوی بر روح انسان دارد؟ آیا رفت و آمد

روز جهانی مسجد گرامی باد

مسجد و هویت جهانی مشهد

چهار بزرگانی فعال فرهنگی-اجتماعی

مسجد نهادی اجتماعی در سطح محله است، جایی که در آن امام مسجد به امامت محله می پردازد. اما همان طور که هر فرد مکلفی وظایفی در همه سطوح زندگی اش اعم از فردی، خانوادگی، محلی، شهری، ملی و بین المللی دارد و برای آن ها کاری تعریف می کند، هر مسجد نیز در همه سطوح حیات خود وظایفی دارد. برای نمونه، اگر من باید از فضای معنوی خانواده ام مراقبت کنم، باید در باره فلسطین نیز وظایف خود را ادا کنم. هر مسجد به عنوان نهادی اجتماعی در سطح محلی، وظایفی نسبت به خودش دارد، اینکه فضای داخلی مسجد را برای مخاطبان مختلف مناسب سازی کند. امام جماعت با مأمومین تعامل درستی داشته باشد و ... برخی وظایف در سطح محلی دارد، باید نیازهای مردم محله را بشناسد، مشکلات محله را رسیدگی کند، انسجام اجتماعی در محله را تقویت کند و ... وظایفی هم در سطح ملی دارد، مثلاً باید به اولویت های کشور در حوزه اقتصاد یا فرزندآوری واکتش نشان دهد. انتخابات ها را برگزار کند و ... اما مسجد وظایفی نیز در سطحی فراملی دارد، از جمع آوری کمک مالی برای مردم مظلوم و مستضعف تا تقویت هویت امتی مخاطبان خود. مشهد شهری جهانی است، از زائر بین المللی آن گرفته تا اموالی که در جهان دارد. چهره ها، اخبار و مسائل آن در رسانه های جهان دیده می شود. پرسش اساسی این است که حالا مسجد چه خدمتی می تواند به این وجهه شهر مشهد ارائه کند؟ مسجد می تواند نقطه جذابی برای بازدیدد زائران خارجی باشد. از مسجد کرامت که در آن مباحث معرفتی ارائه می شده، تا مسجد فیل که در آن کار مبارزاتی صورت می گرفته است، از مسجد الرضا^(ع) که مکانی برای به کارگیری

مسجد قلب پتنده جامعه اسلامی است

حجت الاسلام والمسلمین مهدی ارفع مدیر مرکز رسیدگی به امور مساجد خراسان رضوی

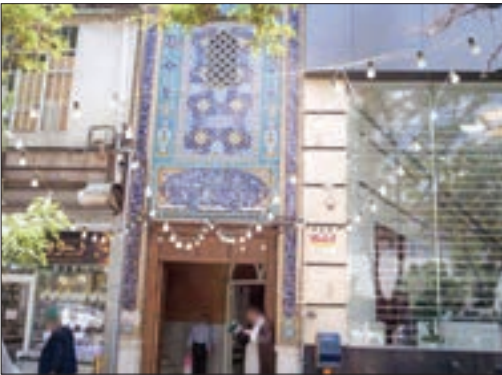
یکی از مسائل مهمی که باید مدنظر مسئولان قرار بگیرد، گفتمان مسجدمحوری است. باید این گفتمان حاکم در همه برنامه ریزی های کلان و اجرایی به قرار باشد. اگر مسئولان به این ساختار، یعنی مسجد، در محلات توجه کردند، در مدل برنامه ریزی هایشان می توانند خیلی از عرصه ها را دنبال کنند. در سیاستی شهر به شهرداری ابلاغ کرده است، باید بعضی مسائل فرهنگی واجتماعی را با محوریت مساجد پیگیری کند. پارسال در هشتاد محله محروم مشهد معتمدان جمع شدند، مسائل اولویت سنجی شد و براساس آن، شهرداری موضوع را دنبال کرد. این ها زمینه هایی است که فراهم شده است. البته دوره های یاد می دهند، یاد و در روایاتی دیگر بر این امر تأکید شده است. رسول اکرم^(ص) می فرماید: هنگامی که دیدید مردی بر رفت و آمد به مسجد مد اومت می کند، وی را مؤمن بدانید. پس رفت و آمد به مسجد نشانه ایمان و محل رشد ایمان و یافتن دوستان و برادران ایمانی و در نهایت رشد و الگو شدن جامعه ایمانی است. از ظرفیت مساجد استفاده کنیم. مرحوم امام خمینی^(ع) مطالبی در باره کارکردهای مسجد دارد. می فرماید ما انقلاب کردیم برای اداره مسجد و بعد می فرماید ما باید با مسجد کشور را اداره کنیم. در جایی دیگر می فرماید اگر این مراکز تزویج اسلام قوی شوند، ما ترسی از آمریکا و شوروی نداریم. رهبر معظم انقلاب نیز در همین موضوع جهانی سازی و رویکرد

پایگاهی اجتماعی به نام مسجد

مسجد به عنوان پایگاهی اجتماعی از صدر اسلام تاکنون تأثیر زیادی در جامعه داشته است. در مشهد مقدس مساجد زیادی با کارکردهای اجتماعی زباند خاص وعام است، از مسجد بناها تا مسجد فقیه سبزواری و ... کارنامه هر کدام را که نگاه کنی، در تاریخ کاری مانند گار از خود به جای گذاشته است. در این ستون نگاهی گذرا به چهار مسجد محوری و تأثیرگذار تاریخ مشهد داریم.

● مسجد بناها؛ آغازگر تشییع پیکر شهدا

«آقا حسین»، نام قدیمی این مسجد ریشه دار است که یک شیبستان بزرگ و صحن وسیع دارد. این مسجد حدفاصل دو محله قدیمی سراب وارگ واقع است. پس از ایجاد خیابان خسروی در سال ۱۳۱۰، این مسجد در حاشیه خیابان واقع شد و درش روبه خیابان گشوده شد. مسجد آقا حسین از وقتی به همت صنف بناها تعمیرات کلی شد، طبق رسم قدیمی به نام مسجد بناها معروف و نامیده شد. در جریان جنگ تحمیلی، نخستین بار پیکر شهید از این مسجد که فاصله کمی با حرم مطهر دارد، به سوی مضجع شریف امام رضا^(ع) و سپس به سوی مزارشان تشییع شد. پس از آن، مسجد بناها با نام شهید آیینود خورد و نزد مردم به این نام مشهور شد.

● مسجد کرامت؛ پایگاه انقلاب اسلامی

مسجد کرامت چه از لحاظ موقعیت خاص مکانی اش در نزدیکی پایگاه اصلی مبارزات در محدوده حرم مطهر، بیت آیت ... شیرازی، پایگاه جمعیت پایداری و ... چه از لحاظ حضور و فعالیت رهبر معظم انقلاب، آیت ... و اغظ طبیبی و شهید هاشمی نژاد در سراسر مبارزه پایگاه و جایگاهی برای برنامه ریزی حرکت های مردمی بود. این مسجد پس از انقلاب اسلامی نیز تا زمان تشکیل و سروسامان گرفتن نهادهای دولتی، سکان انقلاب را در مشهد در دست داشت.

● مسجد فقیه سبزواری؛ پایگاه دفاع از میهن

آیت ... فقیه سبزواری از مراجع عالی قدر جهان تشیع بود که سال ۱۳۲۵ یا پیش از آن از نجف به مشهد مقدس آمد. اوسال ۱۳۴۰ مقدمات ساخت یکی از حوزه های علمیه بزرگ آن زمان را فراهم آورد و با این کار کوی طلاب را نیز ساخت.

آیت ... سبزواری حدود دو سال پس از اینکه کلنگ مدرسه علمیه را به زمین زد، دار فانی را وداع گفت و از زمین هایی که از آستان قدس گرفته بود، فقط زمینی ششصد متری باقی ماند که گویا قصد داشت مسجدی بر آن بنا کند، اما اجل مهلت این کار را به او نداد. با این حال، افراد دیگری بودند که از قصد و نیت آیت ... سبزواری باخبر بودند و آن را اجرا کردند. این شد که دهه چهل مسجد آیت ... سبزواری به نام او ساخته شد. اکنون بخشی از این مسجد به موزه شهدای دفاع مقدس تبدیل شده است که آثار و اشیای به جامانده در این موزه نگهداری می شود.

● مسجد گوهرشاد و قیام خونینش

این مسجد از نظر وسعت در مجموعه بناهای آستان قدس رضوی بزرگ ترین مسجد است که صحن آن با ۲ هزار و ۸۵۰ متر مربع مساحت از نظر قدمت، کهن ترین صحن است و در جنوب حرم امام رضا^(ع) ساخته شده است. این اثر تاریخی از دوره تیموری به جا مانده و معمار آن قوام الدین بن زین الدین شیرازی است. مسجد گوهرشاد با همت گوهرشاد، دختر امیرغیاث الدین ترخان، همسر شاه رخ، فرزند تیمور گورکانی، و در دوران استانداری پسرش، بابیسنقر میرزا، ساخته شده است. در قرن چهاردهم دو واقعه مهم تاریخی مشهد در بستر این مسجد شکل گرفته که مهم ترین آن ها در سال ۱۳۱۴ خورشیدی و در اعتراض به سرگزاشتن کلاه پهلوی و کشف حجاب رخ داده است. مسجد گوهرشاد در دوران مبارزات انقلابی مردم در دهه های چهل و پنجاه خورشیدی نیز یکی از کانون های محوری و مهم شهر بوده است. برای نمونه، در مبارزات مردمی ۱۵ خرداد ۱۳۴۲ جمعیت زیادی که شمار شرکت کنندگان آن حدود ۴ هزار نفر بودند، به رهبری یکی از علما برای برپایی نماز راه مسجد گوهرشاد را پیش گرفتند.